

POLITIET

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

INNLANDET POLITIDISTRIKT

Deres referanse:

Vår referanse:
201806468-2 008Sted, Dato
Lillehammer 29.01.2019**HØRING - FORSLAG OM NY LOV OM ETTERRETNINGSTJENESTEN**

Det vises til høringsnotat om ny lov til etterretningstjenesten av 12. november 2018. Det vises videre til epost fra Politidirektoratet av 5. desember 2018, hvor man ber om høringsinnspill.

Vi har dessverre ikke sett den interne fristen for høringen tidsnok. Vi tillater oss allikevel å komme med et innspill spesielt rettet mot kapittel 11 som omhandler særregler om innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon.

I høringsnotatet anbefales det at man oppretter et såkalt digitalt grenseforsvar (DGF), hvor Etterretningstjenesten på nærmere angitte vilkår får hjemmel til å lagre såkalte metadata som passerer landegrensen. Etter en kjennelse fra domstolen vil Etterretningstjenesten kunne søke i den lagrede informasjonen og hente ut innholdsdata.

Etter vårt syn angis det gode grunner for å etablere et DGF. Vi mener derfor at Etterretningstjenesten bør få hjemmel til dette.

De viktigste spørsmålene for vår del blir dermed hvordan overskuddsinformasjonen blir behandlet, og om man kan bruke informasjonen som bevis i straffesaker.

Vår høringsuttalelse vil spesielt rette seg mot deling av overskuddsinformasjon men også noe i forhold til om man kan bruke informasjonen i straffesaker.

Deling av overskuddsinformasjon

I kapittel 11.13.2.2 side 259 fremgår det at Lysne II-utvalget går i sin rapport inn for å lovfeste at Etterretningstjenesten skal slette all overskuddsinformasjon som stammer fra digitalt grenseforsvar. Det sies at dette er viktig for å hindre formålsglidning, og at dette vil bidra til at publikum vil ha tillit til at DGF ikke misbrukes for andre formål enn det informasjonstilgangen er ment for. Det sies

INNLANDET POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 355, 2303 Hamar
E-post: post.innlandet@politiet.noTlf.: 62539000
Faks: 62539010Org. nr.: 983997953
www.politi.no

videre: "I praksis vil dette si at dersom E-tjenesten – mot formodning og uten hensikt – skulle komme over informasjon om at en person har begått et drap, seksuelle overgrep mot barn eller deltatt i annen alvorlig kriminalitet som ikke er av relevans for E-tjenestens ansvarsområde, vil slik informasjon bli slettet uten videre oppfølging."

Lysne utvalget kom til denne konklusjonen helt uten å vurdere andre bestemmelser i lov som avvergingsplikten etter straffeloven § 196 eller straffeloven § 226. Sistnevnte bestemmelse straffer den som unnlater å opplyse om omstendigheter som godtgjør at en som er tiltalt eller domfelt for en straffbar handling som kan medføre fengsel i mer enn 1 år, er uskyldig. Opplysningsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Forpliktelser etter grunnloven, ulike menneskerettighets- eller barnekonvensjoner ble heller ikke vurdert.

Dette synspunktet har blitt modifisert i lovutkastet av departementet og er til dels grundig drøftet i notatets kapittel 11.13.2.3. Konklusjonen til departementet fremkommer i lovforslagets § 7-12:

§ 7-12 Forbud mot utlevering av overskuddsinformasjon

Etterretningstjenesten skal ikke utlevere overskuddsinformasjon fremkommet gjennom innhenting etter kapittelet her. Straffeloven §§ 196 og 226 gjelder ikke for Etterretningstjenestens personell i den utstrekning de får kunnskap om det aktuelle forholdet gjennom innhenting etter kapittelet her.

Forbudet etter første ledd gjelder ikke overskuddsinformasjon om en straffbar handling som omfattes av straffeloven kapittel 17 eller 18 og som kan avverges. Sjefen for Etterretningstjenesten beslutter skriftlig om utlevering skal skje.

Informasjon som ikke er overskuddsinformasjon kan utleveres dersom vilkårene i kapittel 10 er oppfylt.

Vi finner det problematisk at Etterretningstjenestens personell unntas fra straffeloven §§ 196 og 226, og at det kun gjøres unntak for opplysninger etter straffeloven kapittel 17 og 18.

Etterretningstjenestens viktigste oppgaver er å ivareta statssikkerheten men også samfunnssikkerheten. Begge disse begrepene er omfattende, og vi vil ikke forsøke å definere dem utover det som er angitt i lovutkastet. Vi vil allikevel peke på at det ikke kun er etterretningstjenesten som har dette som viktige oppgaver men også flere andre etater – herunder politiet. Vi vil derfor poengtere at det er meget viktig at man legger forholdene mest mulig til rette for at selve staten som sådan har best mulig forutsetninger for å ivareta disse helt sentrale oppgavene.

Etter vårt syn er disse begrepene svært vide. For den enkelte borger spiller det mindre rolle om alvorlige lovbrudd og kanskje spesielt alvorlige integritetskrenkelser er politisk motivert eller motivert av andre hensyn. Det er resultatet som er avgjørende. Det samme vil til en viss grad også gjelde for samfunnet. Hvis for eksempel en politimann blir drept, spiller det mindre rolle om gjerningen er politisk motivert (terror) eller økonomisk motivert (ordinær kriminalitet) Grov organisert kriminalitet vil kunne være like egnet til å skape alvorlig frykt i en befolkning, selv om

det ikke er hensikten med handlingen(e). Handlingen faller dermed utenfor terrorbegrepet, jfr. straffeloven § 131 annet ledd bokstav b.

Vi kan således ikke se at det er formålstjenlig å unnta Etterretningstjenestens personell for straffeloven §§ 196 slik det fremgår i lovutkastet. For oss er det innlysende at ansatte i Etterretningstjenesten må reagere hvis vilkårene i straffeloven § 196 er oppfylt, slik at staten som sådan kan reagere på en adekvat måte. Dette kan ikke gjelde kun for overtredelser av straffelovens kapittel 17 og 18. Hvis delingsforbudet opprettholdes, mener vi at det vil virke motsatt av departementets ønske om styrket tillitt til DGF og Etterretningstjenesten som sådan. Borgerne generelt sett ønsker at staten gjør sitt ytterste for å ivareta deres sikkerhet helt uavhengig av om trusselen omfattes av straffeloven kapittel 17-18 eller ikke.

Hensynene bak straffeloven § 226 er helt fundamentale i et rettssamfunn som vårt, hvor bærebjelken for straffeprosessen er at det er bedre at ti skyldige går fri enn at en uskyldig blir dømt. Opprettholdelse av dette hensynet er viktig for tillitten til Norge som rettstat. Derfor er det også gitt en bestemmelse i straffeloven § 226 som pålegger enhver å gi opplysninger som man har om at uskyldige kan bli tiltalt eller dømt. Unntak gjelder kun for den som ikke kan gjøre det uten å selv utsette seg eller noen av sine nærmeste for straff. Vi kan ikke se at det har gode grunner for seg å etablere et system som unntar enkelte offentlige ansatte for denne plikten. Et slikt system vil kunne undergrave tillitten til noe helt grunnleggende i rettsstaten og føre til meget uheldige enkeltresultater, ved at uskyldige faktisk kan bli dømt for handlinger de ikke har begått.

Vi kan ikke se at departementets frykt for formålsutglidning kan begrunne forbudet mot deling av overskuddsinformasjon, eller at det vil styrke tilliten til systemet. Vi kan heller ikke se hvordan forbudet harmonerer med departementets egen vurdering i kapittel 11.7.6 hvor det sies: *"Statens mest grunnleggende oppgave er å sikre landets suverenitet og innbyggernes sikkerhet."*

Dette har også en individuell side. Etter vår mening må det være en stor personlig belastning for en offentlig tjenestemann å sitte med informasjon om en fremtidig alvorlig kriminell handling uten å kunne avverge den. Det samme gjelder i minst like sterk grad i forhold til å sitte med informasjon om at en person er uskyldig dømt uten å kunne gjøre noe med det. Dette har allerede lovgiver ment noe om ved at opplysningsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Overskuddsinformasjon som slettes i E-tjenesten, kan etter dagens regelverk generelt overføres til andre offentlige myndigheter dersom opplysningene anses relevant for disse myndighetenes oppgaveløsning. Dette kodifiseres nå i lovutkastet § 10-8, som gir Etterretningstjenesten adgang til å dele overskuddsinformasjon med andre myndigheter hvis det er nødvendig for å bidra til mottakerens oppgaveløsning.

Vi kan ikke se at det bør etableres særregler for deling av overskuddsinformasjon fra tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon. Etter vårt syn bør dette følge hovedregelen i § 10-8.

Nødrett vil alltid kunne gi en sikkerhetsventil for å bryte en rettsregel eller gå lengre enn det man strengt tatt har hjemmel til. I lovutkastet sies det at regelen om å dele overskuddsinformasjon *"bør*

utformes så vidt presist at den ikke gir rom for nødrettsbetraktninger på ulovfestet grunnlag, ettersom slike skjønsmessige vurderinger kan føre til formålsglidning."

Selv om muligheten til å dele informasjon etter en nødrettsbetraktning etter dette vil bli svært begrenset, vil det etter vårt syn kunne oppstå tilfeller, hvor det allikevel kan bli aktuelt. Men denne muligheten vil bli så begrenset at den kun kan brukes i de helt ekstreme tilfellene.

Bevis i straffesak

Både Lysne utvalget og departementet mener at informasjon som kommer inn gjennom DGF ikke kan brukes som bevis i straffesaker.

§ 7-13 Bevisforbud

Informasjon fremkommet gjennom innhenting etter kapittelet her kan ikke brukes som grunnlag for ileggelse av straff eller andre strafferettslige reaksjoner.

Dette forbudet er som det også fremgår i høringsnotatet i strid med prinsippet om fri bevisbedømming i straffeprosessen. Vi mener at det ikke er gode nok grunner for å gå bort fra dette viktige prinsippet som gjelder på alle rettsområder, og at prinsippet også bør gjelde her. Det er ikke usannsynlig at Etterretningstjenesten kan få inn opplysninger fra tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon om alvorlige fremtidige hendelser som de allikevel ikke klarer å forhindre. I slike tilfeller kan vi ikke se at det er gode grunner til at man ikke kan bruke de opplysningene man har i en etterfølgende straffesak. Dette strider mot vår grunnleggende oppfatning av rettssystemet. Det vil også gi større handlingsrom for at gjerningsmennene kan utføre flere alvorlige handlinger. Enhver rettsforfølgning med påfølgende dom vil ha en sterk avvergende effekt på fremtidige planlagte hendelser.

Johan Brekke
pm

Arne Hammersmark
vpm

